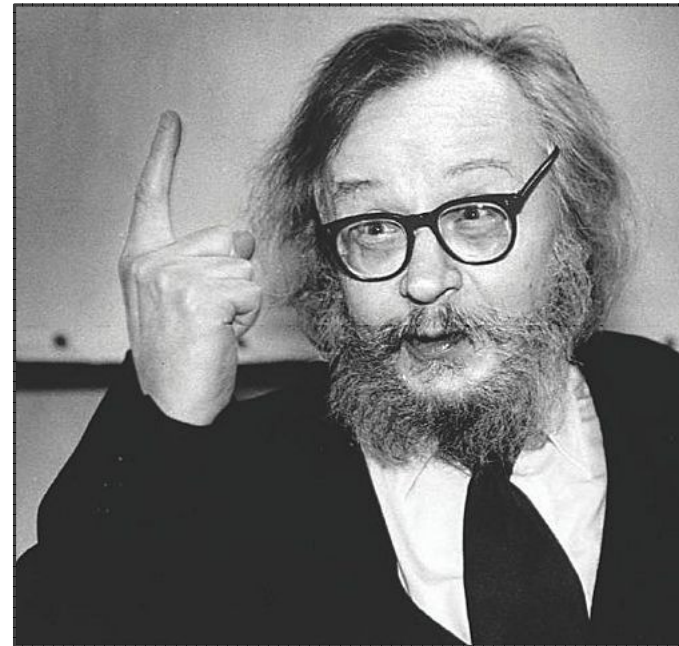


Muodot, impulssit ja tietoisuus laulajan toiminnassa

Anne Tarvainen, FT
Musiikintutkimus
Tampereen yliopisto

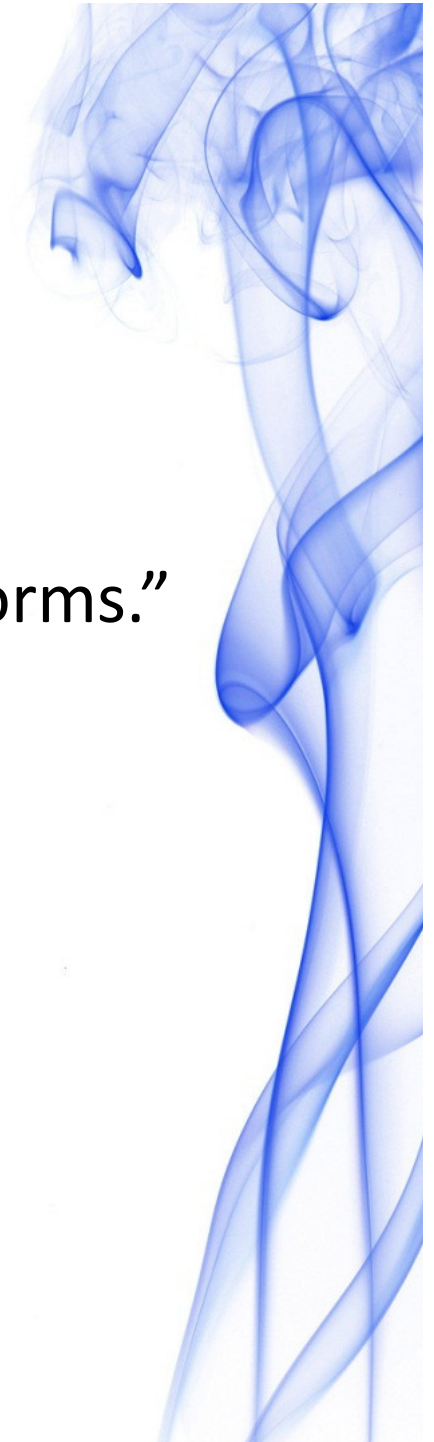
Jerzy Grotowski

- 1933-1999
- Puolalainen teatterifilosofi ja teatterin uudistaja
- Työ pohjautui pitkälti Stanislavskin menetelmään ja sen kommentointiin
- Näyttelijälle ei tarjota mitään tiettyä menetelmää tietynlaisine harjoituksineen vaan opiskelu perustuu tutkimiselle
- *Teksty z lat 1965-1969* (1989)
- *Hän ei ollut kokonainen* (1993) / *Kohti köyhää teatteria* (2006)



“The stream of life should be articulated in forms.”

— Grotowski 2006 [1989], 259.



Grotowski: Impulssit ja muodot

- Elävät impulssit / kehon impulssit, orgaaninen prosessi
- “Ruumiin sisällä syntyy impulsseja, jotka edeltävät jopa artikuloimatonta äänireaktiota. Juuri nämä impulssit kantavat ääntä.” (Grotowski 2006 [1989], 160.)
- Nopeus, refleksinomaisuus
- Impulssien ja muodon välinen jännite
- Muoto syntyy tislamalla merkkejä impulsseista
- Todellinen ilmaisu syntyy sisäisen prosessin ja muodon kurinalaisuuden vastakkaisuudesta



Mitkä impulssit ja muodot?

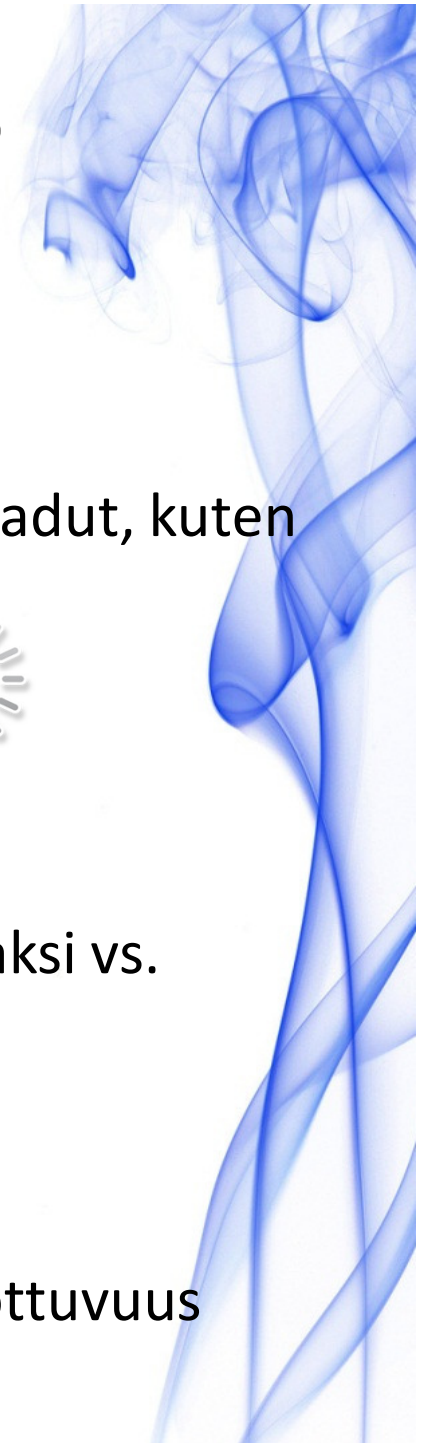
Daniel N. Stern:

- Vitaaliaffektit
- Olemassaoloamme koko ajan värittävät keholliset laadut, kuten liukuva, hiipuva, räjähtävä, vavahtava...



Klaus R. Scherer:

- Veto- ja työntöefektit
- Ilmaisun sovittaminen kulttuurisia normeja vastaavaksi vs. kehosta kumpuava raaka affektiivisuus
- Muodot: järjestetty äänimateriaali
- Äänten järjestämisen sosiaalinen ja kulttuurinen ulottuvuus



Kehon tarkkailu äänentuoton aikana

Grotowski:

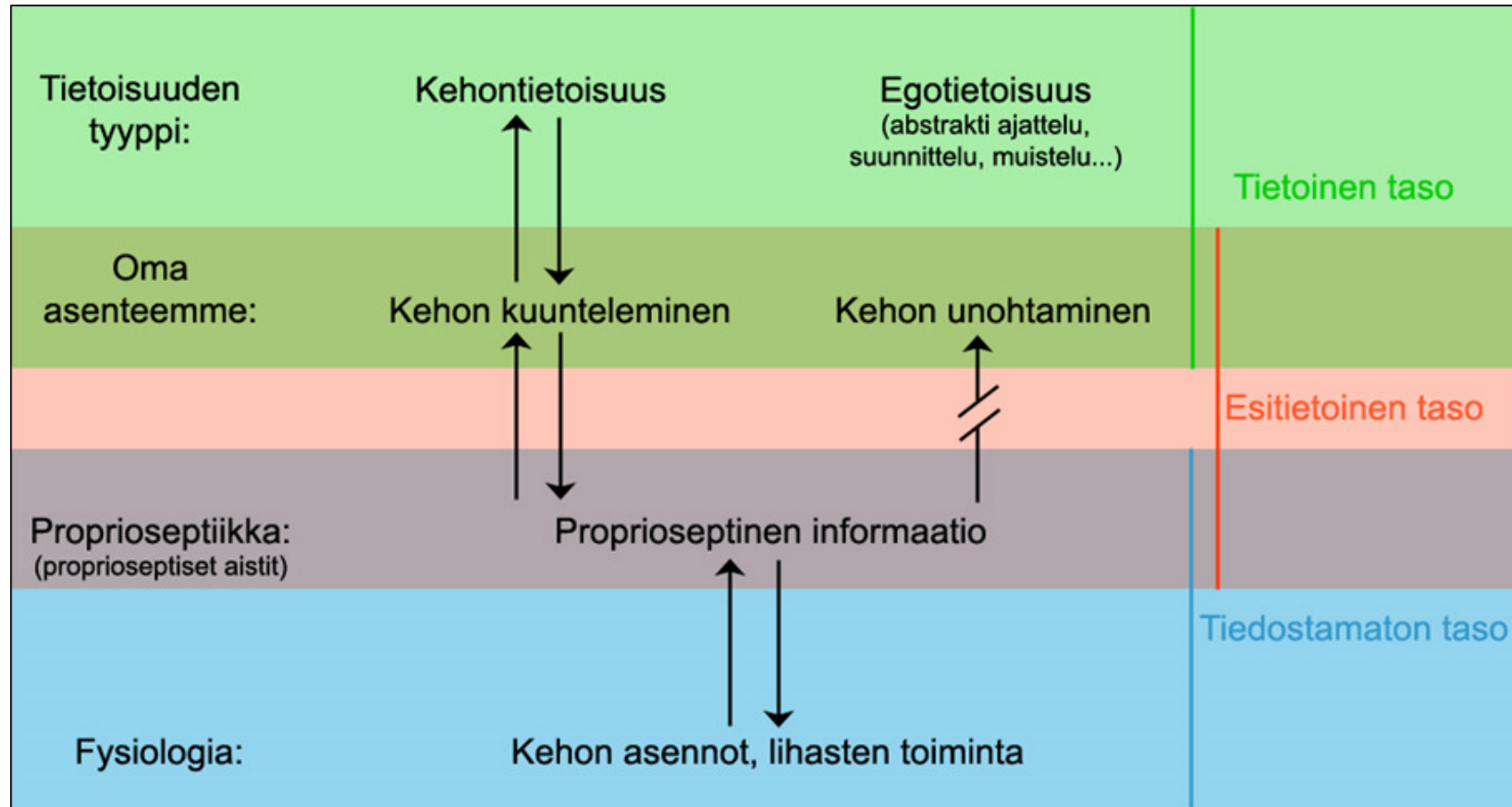
- Kehon tarkkailu on jo sinällään sen kontrollointia
- Tarkkailu on ”puuttumista äänijärjestelmän toimintaan”
- Keho vs. mieli taistelu
- Äänen ”mekaanisuus”, ”automaattisuus”
- Kontrolloinnin ja tarkkailun sijaan harjoittelussa tulisi Grotowskin mukaan käyttää eläviä assosiaatioita
- Impulssien tulisi orgaanisen järjestyksen mukaan edeltää ääntä
- Ihanteena perulainen laulaja Yma Sumac

Vastakkainen näkökulma:

- Kehon jännityksistä ja lukoista voi vapautua tulemalla niistä tietoiseksi (Shusterman 2012)
- Kehotietoisuuteen ja proprioseptiikkaan keskittynyt tutkimus tukee tätä näkökulmaa



Keho, tietoisuus, asenne



Kehon kuunteleminen (aistiminen) tuo proprioseptisen tason informaatiota tietoisuuteen ja kehittää kehotietoisuutta. Kehon unohtaminen puolestaan sulkee proprioseptisen informaation pois tietoisuudestamme. Tietoinen ja tiedostamaton taso eivät ole tässä prosessissa selkeärajaisia vaan niiden välissä voi ajatella olevan ns. esitietoinen taso. (Vrt. mm. Klemola 2005, Hämäläinen 2007.)

Tarkkaileminen vai tietoiseksi tuleminen?

- Tarkkaileminen: kriittistä, muutokseen pyrkivää, ei-hyväksyvää
- Tietoiseksi tuleminen: neutraalia, silleen jättävää (vrt. fenomenologia), hyväksyvää, spontaanin muutoksen sallivaa
- Fysiologisen kehon tarkkailu vs. elävän kehon impulsseista tietoiseksi tuleminen
- Grotowski tietoisuudesta: "[...] it's like an immobile look: a silent presence, like the sun which illuminates the things - and that's all." (Grotowski 2006 [1989], 261.)



Grotowski: Negatiivinen tekniikka

- Elimistön esteiden poistaminen impulssien tieltä
- Sisäinen impulssi ja ulkoinen reaktio lähes yhtäaikaiseksi
- Ei taitojen yhteen laskemista vaan esteiden eliminoimista
- ”Tekemättä jättämisestä luopumista”
- Ei ole olemassa yhtä harjoittamisen reseptiä, joka sopisi kaikille. Jokaisen on löydettävä omat esteensä.
- Taitojen parantaminen vs. esteiden voittaminen
- Kehon katoaminen: “Ensimmäisessä tapauksessa on kyse taitojen parantamisesta, toisessa vastusten ja esteiden voittamisesta. Ensimmäisessä ruumiin olemassaolo on periaatteellisen tärkeää; toisessa on tärkeää sen eräänlainen katoaminen.” (Grotowski 2006 [1989], 43.)



Grotowski: Taitoa kartuttava harjoittelemine

- Päättely, kykyjen yhteen laskeminen, yleinen kaava, resepti, joka pakottaa tietynlaisiin harjoituksiin
- Merkkien toistamiseen perustuva harjoittelu
- Vaarana äänentuoton muuttuminen ”automaattisen kuuloiseksi”
- “Näyttelijän tulee pyrkiä ruumiinsa vapauttamiseen, ei vain sen tiettyjen osien kouluttamiseen. On annettava ruumiille mahdollisuus, mahdollisuus elää.” (Grotowski 2006 [1989], 117.)



Kaksi erilaista orientaatiota laulamiseen

- Grotowskin ajatuksia mukaillen voimme hahmottaa kaksi erilaista orientoitumisen tapaa äänenkäyttöön ja laulamiseen
- Laulaminen taitona ja laulaminen läpielämisenä (vrt. fenomenologia)
- Näitä kahta orientaatiota voi ajatella myös laulajan tietoisuuden kohdistumisena erilaisiin seikkoihin laulamisen tapahtumassa
- Esimerkiksi: huomio äänen laadussa, sävelpuhtaudessa, teknisessä suorittamisessa jne. TAI huomio kehon impulsseissa ja äänessä kehollisena kokemuksena
- Laulajan huomio voi olla suuntautunut pääasiassa jompaan kumpaan näistä tai se voi liikkua näiden välillä laulamistapahtuman aikana

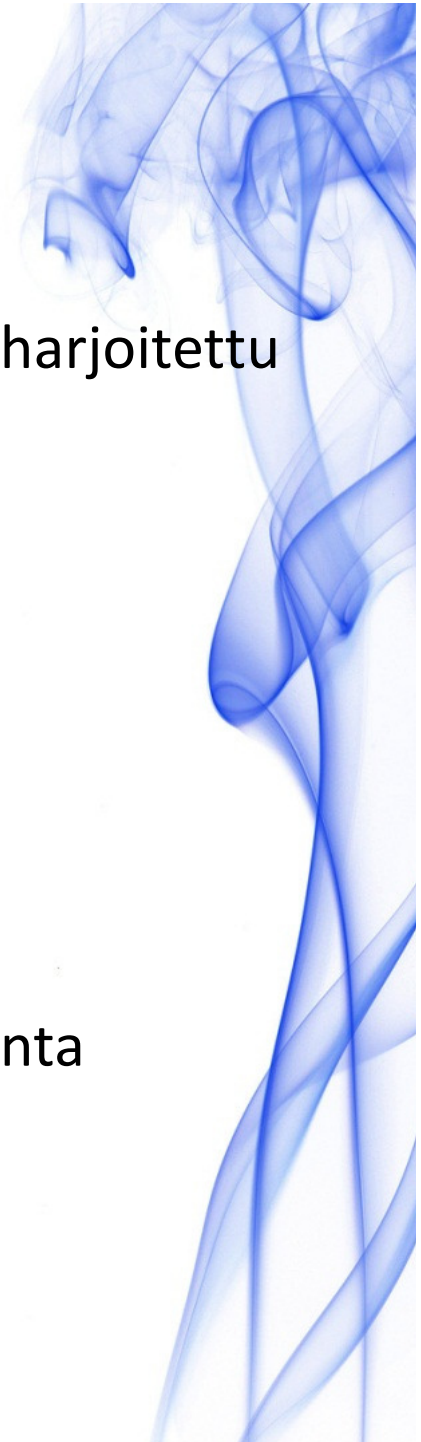


Laulaminen taitona

- Laulamisen kantavana voimana on tekniikka, kehon harjoitettu liikkeistö sekä taitojen kartuttaminen
- Pysyttäydytään annettujen muotojen puitteissa
- Hapuilu, harhailu ja kokeilu eivät ole suotavia
- Huomio äänessä ja sen laadussa
- Toistot oppimisen muotona



- A. Äänneiden ja sävelkorkeuksien järjestäminen ja hallinta
- B. Oman äänen muokkaaminen ja hallinta
- C. Kehon asennon kontrollointi
- D. Kehon (ääntä tuottavien) liikkeiden kontrollointi



Laulaminen läpielämisenä

Laulaminen läpielämisenä:

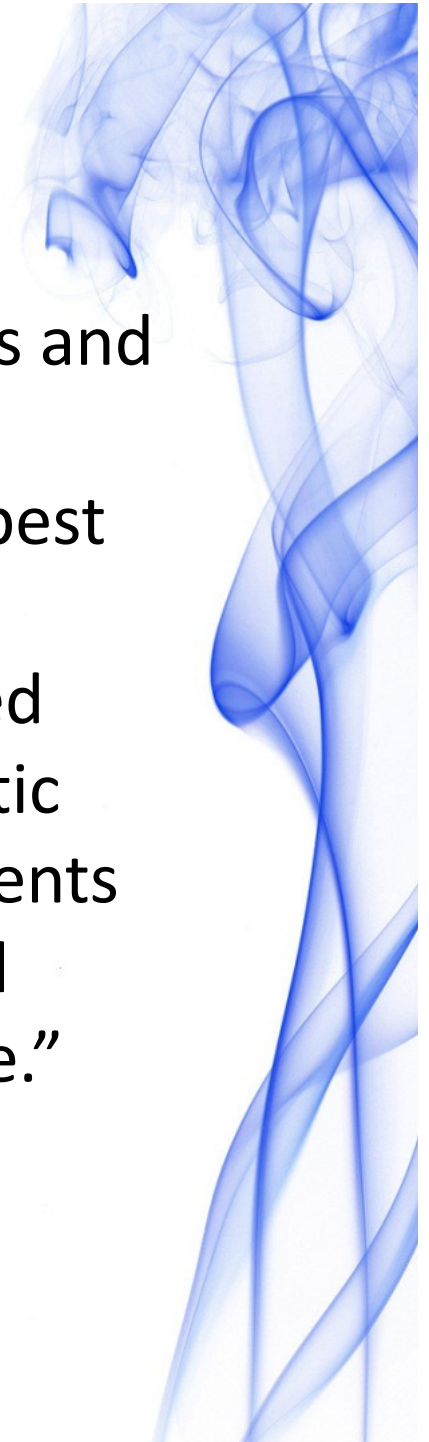
- Laulamisen kantavana voimana ovat kehon affektiiviset impulssit, kehon harjoitettu avoimuus ja herkkyys sekä kehollisten esteiden poistaminen.
- Ääntä ja kehoa harjoitetaan suorittavan asenteen sijaan tutkivalla asenteella.
- Laulaminen on toimintaa joka määrittyy aina läsnä olevasta hetkestä käsin.

Grotowski:

- Vaarana ”alkulimaan vajoaminen”, äänestä nautiskelu ilman muodon kehittymistä



” Artists, painters, sculptors and poets, actors and musicians, explore their private discoveries in consciousness and their deepest feelings, leaving a record of what they find. Their work communicates these lived experiences. When they create in authentic relation to their feelings, they make statements that can open up our consciousness and change how we value what we experience.”
(Trevarthen 2004, 29)



Kirjallisuus

- **Grotowski**, Jerzy (2006 [1989]). *Kohti köyhää teatteria*. [Teksty z lat 1965-1969.] Helsinki: Like.
- **Hämäläinen**, Soili (2007). The Meaning of Bodily Knowledge in a Creative Dance-Making Process. Teoksessa Leena Rouhiainen (toim.) *Ways or Knowing in Dance and Art*. ACTA SCENICA 19. Helsinki: Teatterikorkeakoulu. 56–78.
- **Klemola**, Timo (2005). *Taidon filosofia – filosofin taito*. Tampere: Tampere University Press.
- **Scherer**, Klaus R. (1994). Affect Bursts. Teoksessa Stephanie H. M. Goozen & Nanne E. Van de Poll & Joseph A. Sergeant (toim.) *Emotions. Essays on Emotion Theory*. Hillsdale, New Jersey, Hove, UK: Lawrence Erlbaum Associates. 161–193.
- **Shusterman**, Richard (2012). *Thinking through the Body: Essays in Somaesthetics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- **Stern**, Daniel N. (2000). The Interpersonal World of the Infant. *A View from Psychoanalysis and Developmental Psychology*. Paperback edition. N.Y: Basic Books.
- **Trevarthen**, Colwyn (2004). *Learning about Ourselves, from Children: Why A Growing Human Brain Needs Interesting Companions?* Research and Clinical Center for Child Development Annual Report, 26: 9-44. <http://hdl.handle.net/2115/25359> [luettu 11.4.2015]



Kiitos!

www.annetarvainen.fi
tarvainen.anne@gmail.com

